

Beeldverhaal van de Bommelerwaard

Advies inzake de ontwikkeling van een eenduidig beeldverhaal voor de Bommelerwaard op basis van de Expert Meeting van 29 september 2010 en een peiling in november en december 2010 onder inwoners van de Bommelerwaard.

Colofon

- Bedrijfsleven Bommelerwaard
- Inwoners Bommelerwaard

Vormgeving & druk:

Nout Design
www.noutdesign.nl

Informatie:

De rapportage is tevens
digitaal beschikbaar
www.rivierenland.biz

Inhoud

	Pagina
Inleiding	3
- Projectomschrijving	
- Globaal beeld van de Bommelerwaard	
<hr/>	
Resultaat	6
-Beeldverhaal van de Bommelerwaard	
-De ansichtkaart	
<hr/>	
Input	9
-Verslag workshop	
-Vastgestelde thema's	
-Inwonersparticipatie	

Inleiding

Project Beeldverhaal voor de Bommelerwaard

Doel van het project Beeldverhaal voor de Bommelerwaard¹ is te komen tot een eenduidige presentatie van het gebied die herkend en gedragen wordt door bewoners, bedrijven en instellingen in de Bommelerwaard. Dit beeldverhaal wordt gecomponeerd in tekst en beeld en dient als leidraad bij de verdere invulling en uitwerking van marketing en promotionele activiteiten voor de Bommelerwaard.

In de aanloop naar de uiteindelijke beschrijving van het beeldverhaal zijn gesprekken gevoerd met direct betrokken ondernemers en vertegenwoordigers van organisaties die o.a. actief zijn op het gebied van recreatie en toerisme, is op 29 september 2010 een workshop Beeldverhaal georganiseerd en zijn in november 2010 bewoners van het gebied uitgenodigd om de voor hen kenmerkende locaties in de Bommelerwaard kenbaar te maken. Op basis van deze inventarisatie is een concept Beeldverhaal samengesteld dat voor nader commentaar aan een bredere doelgroep wordt voorgelegd.

1 Het project Beeldverhaal voor de Bommelerwaard is een initiatief van Nort Gelderland en het RBT Rivierenland en wordt mede gesteund door het Platform Promotie Bommelerwaard, de Rabobank en de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel.

Bommelerwaard het ontdekken waard

Op basis van de workshop van 29 september is een globaal beeld geschetst van de regio dat dient als fundament onder het uiteindelijke beeldverhaal van de Bommelerwaard. Uit deze workshop kwam het volgende beeld naar voren.

De regio Bommelerwaard geniet minder bekendheid dan de onderdelen waaruit het gebied gevormd wordt. Zaltbommel en Slot Loevestein zijn voorbeelden van locaties in het gebied, waarvan de bekendheid uitstijgt boven die van de regio zelf. Ook de bewoners in het gebied voelen zich meer verwant met het dorp of de stad waarin ze wonen, dan met het gebied. Waar de natuurlijke grenzen van de Bommelerwaard het gebied gesloten hebben gehouden voor de rest van Nederland, daar heeft de relatief grote afstand tussen de diverse woonkernen in het gebied er voor gezorgd dat bewoners vooral op hun directe woon- en leefomgeving gericht waren. Omgekeerd zorgt de eilandstatus ook voor verbondenheid tussen de bewoners van de Bommelerwaard. Men herkent het bijzondere karakter van het gebied en is daar, zij het ingetogen, trots op. Men roemt vooral de menselijke maat der dingen, de Bommelerwaard is nog overzichtelijk, kleinschalig, niet zo hectisch.

De Bommelerwaard wordt gezien als een groen gebied, hoewel de definitie van 'groen' sterk uiteen kan lopen; van agrarisch groen tot meer natuurlijke gebieden, waarin het element water een dominante rol speelt. Het bijzondere rivierenlandschap, onderscheidt de Bommelerwaard van veel andere regio's in Nederland (en ver daarbuiten) en vormt daarmee een nauwelijks te kopiëren en onderscheidend kenmerk van de Bommelerwaard. Dit rivierenlandschap is medeverantwoordelijk voor de veelzijdigheid van het toeristisch, recreatief aanbod.

Toch is die kracht van de Bommelerwaard niet echt bekend buiten het gebied. Een situatie die voor een belangrijk deel veroorzaakt wordt door de (fysieke) beslotenheid van de regio, maar ook doordat de schoonheid van de Bommelerwaard slechts beperkt wordt uitgedragen door de beide gemeenten in het gebied. Tot op heden heeft er een sterke focus gelegen op het promoten van de regio in de richting van de eigen bevolking en minder op doelgroepen buiten het gebied. Men hecht aan het kleinschalige karakter van de toeristische en recreatieve infrastructuur en heeft geen behoefte aan een forse opschaling daarvan.

Deze kleinschaligheid vinden we ook terug in het toeristische aanbod van de Bommelerwaard. Er zijn geen grootschalige attracties en voorzieningen die op eigen kracht verantwoorde-

lijk zijn voor het aantrekken van grote groepen bezoekers richting het gebied en daarmee zorgen voor instant publiciteit voor de regio. De grote publiekstrekker Slot Loevestein lijkt meer verbonden te zijn met Gorinchem en Woudrichem dan met de Bommelerwaard. Het is voor kleinschalige aanbieders lastig om voldoende communicatiedruk richting grotere doelgroepen te ontwikkelen en daarmee een bijdrage te leveren aan het opbouwen van bekendheid voor de regio.

De Bommelerwaard ligt uitermate centraal in Nederland en valt dus binnen de toeristische actieradius van zeer veel Nederlanders. Bovendien wordt het gebied goed ontsloten, met name voor bezoekers die met de auto naar het gebied reizen. Toch vormen de rivieren die het gebied omsluiten ook een natuurlijke barrière die de toegankelijkheid van het gebied op een unieke manier doseert. Het gebied binnenkomen of verlaten wordt daardoor bijna altijd een bewuste activiteit, wordt nadrukkelijk beleefd door bezoekers en heeft daarmee invloed op de manier waarop men het gebied ervaart. De Bommelerwaard is daarmee echt een eiland tussen rivieren.

Eenmaal in het gebied aangekomen vallen de relatief grote afstanden tussen de diverse steden en dorpen op. Daardoor ervaart men de open structuur van het gebied, maar is men ook in hoge mate aangewezen op het gebruik van een auto en het openbaar vervoer. De voorzieningen voor fietsverkeer zijn goed en vormen een belangrijke pijler onder de toeristische aantrekkelijkheid van het gebied.

Samengevat kan de Bommelerwaard gekarakteriseerd worden als een fraaie, landschappelijk aantrekkelijke regio waar rust en ruimte volop ervaren kunnen worden. Het gebied kenmerkt zich enerzijds door de veelzijdigheid, maar anderzijds ook door de kleinschaligheid van het recreatief aanbod. Het kenmerkende rivierenlandschap is bijzonder in Nederland, maar haar schoonheid wordt onvoldoende gekend en herkend om het gebied eigenstandig 'op de kaart' te zetten. Het verdient aanbeveling om zowel de bewoners in het gebied, als bezoekers van buiten het gebied nadrukkelijk te confronteren met de aantrekkelijkheid van de Bommelerwaard en de regio daarmee de bekendheid te geven die haar toekomt. Daarbij loont het de moeite het profiel van de Bommelerwaard te concentreren in een beperkt aantal, krachtige en direct herkenbare beelden die door alle vertegenwoordigers van het gebied (bewoners, overheden en bedrijven) in hun promotionele inspanningen voor de Bommelerwaard gebruikt kunnen worden.

Beeldverhaal voor de Bommelerwaard

Misschien wel het meest onderscheidende kenmerk voor de Bommelerwaard is de status van 'eiland tussen rivieren'. Het rivierenlandschap, inclusief alle daarbij behorende eigenschappen: de beslotenheid, de menselijke maat, het veelzijdige en tegelijk kleinschalige karakter van voorzieningen, de verrassende openheid en grootschaligheid van het landschap, de rust en de ruimte vormen de grote aantrekkingskracht van de Bommelerwaard en daarmee het fundament onder het beeldverhaal. Op dit fundament zijn op basis van de resultaten van de workshop een viertal richtingen uitgewerkt:

>> Richting 1

Uitwaaien en opladen op het eiland tussen de rivieren

Het rivierenlandschap van de Bommelerwaard vormt een afwisselend decor waarin mensen de sores van alledag achter zich laten en nieuwe energie opdoen. Centraal staan de rust en de ruimte die mensen kunnen genieten in een ongekend afwisselend en veelzijdig landschap.

In dit deel van het beeldverhaal van de Bommelerwaard zoomen we in op de meest kenmerkende elementen van het landschap: de rivier, de uiterwaarden en de dijken. Inclusief de impact die dit landschap heeft op de manier waarop mensen wonen, werken en zich verplaatsen. Maar het accent ligt op de natuurlijke waarden van het gebied.

Gezichtsbepalende locaties:

- Centraal staat de Hurnse Kil als internationaal erkend natuurgebied.
- Daarnaast bieden de locaties Well-Nederhemert-Aalst, Lieskampen en het dijkdorp Brakel volop mogelijkheden dit deel van het beeldverhaal verder uit te werken.

>> Richting 2

Het verleden beleven op het eiland tussen de rivieren

In de Bommelerwaard vind je de sporen van een rijk geschaakt en veelbewogen verleden dat verwant is aan de ontstaansgeschiedenis van Nederland. Oude steden, pittoreske dorpjes, roemruchte kastelen en weldadige landhuizen geven inzicht in het ontstaan van Nederland en voeren bezoekers terug naar lang vervlogen tijden.

In dit hoofdstuk van het beeldverhaal laten we de doelgroep kennismaken met de rijke historie van de Bommelerwaard als decor voor een spannend en tegelijk boeiend recreatief bezoek. Waar in het vorige onderdeel vooral aandacht wordt besteed aan de landschappelijke kwaliteit van het gebied, staan hier het stedelijke gebied en de kastelen centraal. De veelzijdigheid van het aanbod nodigt uit om in dit deel van het beeldverhaal een tweetal elementen centraal te stellen: de oude vestingstad en de vele kastelen in het gebied. Tenslotte leveren de forten (waaronder St. Andries) een extra bijdrage bij het uitwerken van dit thema.

Gezichtsbepalende locaties:

- Slot Loevestein lijkt de meest uitgesproken representant van deze beeldrichting. Het is niet alleen de bekendste locaties van de Bommelerwaard, maar vormt ook de toegangspoort waarachter een wereld aan cultuurhistorische rijkdom schuil gaat: kerken, kastelen, herenhuizen en verdedigingswerken.
- Zaltbommel (met name de binnenstad), Kasteel Ammersoyen en Fort St. Andries vormen samen met Slot Loevestein de kern van dit deel van het beeldverhaal.

>> Richting 3

Inspannen en ontspannen op het eiland tussen de rivieren

De Bommelerwaard biedt een ongekend veelzijdig recreatieaanbod dat zich in hoge mate ontwikkeld heeft rondom het alom aanwezige water. Watersporters, maar ook wandelaars en fietsliefhebbers komen volop aan hun trekken in de Bommelerwaard.

De Bommelerwaard als ansichtkaart

Dit onderdeel van het beeldverhaal illustreert de Bommelerwaard als de uitgelezen bestemming voor iedereen die van het leven op of aan het water en watersport houdt. Daarbij besteden we niet alleen aandacht aan de actieve watersporter, maar ook mensen die wandelend of fietsend genieten van het water, moeten zich in dit beeld kunnen herkennen.

Gezichtsbepalende locaties:

- De kern in dit deel van het verhaal wordt gevormd door de uitgebreide watersportmogelijkheden en het recreatiegebied Zandmeren.
- In het directe verlengde daarvan besteden we aandacht aan de diverse recreatieve mogelijkheden op en langs de rivieren (inclusief wandelen en fietsen), de jachthavens en de veerponten die de verbinding leggen met de rest van Nederland.

>> Richting 4

Genieten op het eiland tussen de rivieren

De Bommelerwaard staat bekend om streekproducten als aardbeien, bloemen en champignons. Producten die het groene karakter van het gebied ondersteunen en bezoekers uitnodigen nader kennis te maken met dit onderdeel van deze groene regio.

De streekproducten stellen ons in staat om enerzijds een verbinding te leggen tussen het natuurlijke en het agrarische groen dat veelvuldig in het gebied aanwezig is, maar anderzijds ook aandacht te vragen voor de impact die de natuur en de agrarische sector hebben op de kwaliteit van ons leven. Daarnaast bieden de streekproducten de mogelijkheid aandacht te vragen voor het culinaire aanbod dat de Bommelerwaard te bieden heeft.

Gezichtsbepalende producten:

- Van de kenmerkende streekproducten van de Bommelerwaard lijkt de aardbei bij uitstek geschikt om in het beeldverhaal te worden opgenomen. Dit zomerkoninkje is niet alleen van oudsher verbonden aan de Bommelerwaard, het product biedt ook interessante aanknopingspunten voor verdergaande promotionele activiteiten in een aantrekkelijk deel van het toeristenseizoen.
- Naast aardbeien besteden we aandacht aan bloemen, champignons en biologische streekproducten als vlees en wijn.

Als we aan de hand van het hiervoor beschreven beeldverhaal een ansichtkaart van de Bommelerwaard samenstellen, dan ontdekken we daarop de vier hiervoor beschreven richtingen. En voor iedere richting wijzen we één kenmerkende locatie, één kenmerkend element aan als ambassadeur voor de Bommelerwaard. Ambassadeurs die gesecondeerd wordt door een aantal beeldbepalende elementen die in samenhang representatief zijn voor het gebied.

• Uitwaaien en opladen op het eiland tussen de rivieren:

De Hurnse Kil, als natuurlijke representant voor het rivierenlandschap van de Bommelerwaard. Aangevuld met Well-Nederhemert-Aalst, Lieskampen en het dijkdorp Brakel.

• Het verleden beleven op het eiland tussen de rivieren:

Slot Loevestein als de vertegenwoordiger van de rijke cultuurhistorie van het gebied, maar ook als de meest bekende locatie in de Bommelerwaard. Gesecondeerd door Zaltbommel, Kasteel Ammersoyen en Fort St. Andries.

• Inspannen en ontspannen op het eiland tussen de rivieren:

De Zandmeren als het veelzijdige voorbeeld van de ongekende watersportmogelijkheden die het gebied te bieden heeft.

Daarop aanvullend presenteren we de uitgebreide fiets- en wandelmogelijkheden, de jachthavens en veerponten. Het horecaaanbod (inclusief de overnachtingsmogelijkheden) kunnen in dit deel van het beeldverhaal worden ingepast.

• Genieten op het eiland tussen de rivieren:

Met de aardbei als smaakmaker voor de vele streekproducten die in de Bommelerwaard geproduceerd en verwerkt worden, direct gevolgd door bloemen, champignons en biologische streekproducten als wijn en vlees. Ook deze richting biedt goede mogelijkheden voor het in beeld brengen van een Bommelerwaardig horeca-aanbod.

Het zal duidelijk zijn dat met deze ansichtkaart niet het hele verhaal van de Bommelerwaard kan worden verteld, integendeel: bovengenoemde ambassadeurs van de Bommelerwaard worden vooral ingezet om bewoners en (potentiële) bezoekers van het gebied te wijzen op de veelzijdigheid en de aantrekkelijkheid van de Bommelerwaard als recreatieve en toeristische regio.

De Bommelerwaard, wellicht bescheiden in de afzonderlijke onderdelen, maar ongekend krachtig in de onderlinge samenhang. En daarom misschien wel een onmisbaar eiland tussen de rivieren.

Verslag van de Workshop Bommelerwaard van 29 september 2010

Verkennde vragen:

1 *Hebben we het over Bommelerwaard, of over Zaltbommel en Maasdriel?*

- Wordt niet altijd gezien als 1 geheel.
- Er zijn veel verschillen tussen de dorpen en steden in de Bommelerwaard.
- Er is verschil wat geloof betreft in de Bommelerwaard Oosten: rooms-katholiek Westen: protestants
- Een aantal cafés & restaurants zijn op zondag in de gemeente Zaltbommel gesloten, men hecht aan de zondagsrust. In Maasdriel wordt vrijer tegen de zondag aangekeken en zijn vrijwel alle horecagelegenheden open.
- Als ondernemer gedraag en communiceer je verschillend in beide delen.
- Mensen uit Maasdriel en Zaltbommel wonen gescheiden van elkaar en gaan niet met elkaar om.
- Opmerkelijk citaat: 'Dit is de eerste keer dat we samen wat op papier zetten.
- Veel wordt vanaf buitenaf geregeld.
- Er is een bepaald dwarsverband tussen de dorpen.
- Er is veel eigenheid en voelen zich op kleine schaal betrokken/verbonden met elkaar (ieder dorp apart).

Conclusie: we praten over Zaltbommel en Maasdriel, niet over Bommelerwaard.

2 *En als we het over Zaltbommel en Maasdriel hebben, hebben we het dan over gemeenten, of over afzonderlijke kernen?*

Samengevoegd met vraag 1.

3 *Hoe 'groen' is de Bommelerwaard? En als we het over 'groen' hebben, is het dan natuur of cultuur?*

- De Bommelerwaard is 'boeren groen'
- Er staan meer huizen dan je denkt
- Relatief veel kassen en cultuur
- Wordt dit ervaren als groen? → 'De meeste bewoners en toeristen vinden het hier fantastisch! Het is een combinatie van natuur en cultuur.'
- Vroeger was de Bommelerwaard een erg arm gebied, vandaar dat het nog heel veel groen en historie bevat.
- Een tegenstrijdig citaat: 'Ik noem dit geen groen, er zijn hier bijna geen bossen. Het is delta gebied, plat en weiland.'
- De Bommelerwaard is nog on-ontdekt en beschikt over veel mooie wandelroutes.
- Geen bos, maar wel veel groen.
- Wat is groen? → veel meningsverschillen over dit begrip en de inhoud van het woord (de één ziet het als plat en weiland, de ander als bos).
- 'Groen is een veel te algemeen begrip, laten we kijken naar

het landschap, de weide en het water → wat onderscheid ons landschap van andere gebieden.'

- Reactie van veel buitenstaanders en bezoekers is: 'Prachtig!'
- De Bommelerwaard heeft veel kastelen en rieten kappen.
- De Bommelerwaard heeft veel onverstoorte landschapsgebieden. → citaat van een tegenstander op dit punt: 'Er is juist heel veel landschap verloren gegaan, alle kassen nemen deze plek in, ik vind dit er typerend.'

Conclusie: De Bommelerwaard wordt ervaren als groen, maar over de definitie van 'groen' zijn nog veel meningsverschillen.

4 *Wie Bommelerwaard zegt, zegt water. Maar wat zeggen we dan eigenlijk? Wat betekent 'water' voor de Bommelerwaard?*

- Bommelerwaard is een eiland.
- Het zijn 3 eilanden naast elkaar.
- Er wordt veel gevaren.
- De mensen trekken makkelijk naar de Maas.
- Kenmerkend: 'Stel het is hoog water, dan komt het al op TV!'
- Mensen trekken veel naar het water.
- 'Het kost wat, maar dan heb je ook wat'
- Kwestie: 'Het pontje' (Aalst en Nederhemert) → is dit ongemakkelijk? 'Nee, het hoort erbij en zou het niet willen missen.'
- De Bommelerwaard is een besloten gebied en mensen kunnen echt ontdekken.
- Dorpen en het water → In de dorpen gaat men intens met het water om. Iedere morgen kijken en praten de bewoners over het water en de waterstanden.
- Stedelijke kernen kijken anders aan tegen het water dan de dorpen. Ze zijn hier heel nuchter in en kijken er amper naar om.

Conclusie: Het water is onlosmakelijk verbonden met de Bommelerwaard. Dankzij het water onderscheidt de Bommelerwaard zich van de rest en valt er nog veel te ontdekken.

5 *Terug naar de gemeenten: hoe actief zijn de gemeenten bezig met economie en vrije tijd?*

- Eerste reactie: 'Bestaan er actieve gemeentes...?'
- De gemeenten doen zo min mogelijk aan recreatie.
- Zaltbommel is actiever dan Maasdriel. Samen hebben de gemeenten 4000 euro beschikbaar gesteld voor het project 'Werk maken van de Bommelerwaard'.
- In het organiseren van activiteiten zijn ze niet sterk.
- Kleine discussie: 'De wethouders en gemeenteraad zijn nergens bij betrokken'. Reactie v/d gemeenten → 'Hallo, we hebben een hele fietsroute aangelegd!'. Reactie inwoner: 'Ja, maar we hebben daar wel 4 jaar voor moeten vechten.'

Reactie gemeenten: 'Er wordt nu alweer gewerkt aan een volgend plan voor de komende 4 jaar' (opmerking: er is veel strijd tussen deze 2 partijen).

- Opmerkelijk: Zaltbommel en Maasdriel scheiden zich van elkaar → 'We moeten samen dingen gaan organiseren.'
- De brandweer werkt wel samen als 1 team (Zaltbommel en Maasdriel samen).
- 'De gemeenten beslissen, niet de regio.'
- Bommelerwaard ligt tussen Gelderland en Brabant in, bij elk beleidsthema weet je niet bij welke van de 2 je je moet aansluiten.
- 'We zijn een soort Niemandland.'
- 'Ik zie een schril contrast tussen heel veel dingen.' Er heerst ontzettend veel onduidelijkheid onder de inwoners van de Bommelerwaard.

Conclusie: De gemeenten werken zeker nog niet optimaal samen, maar het begint te komen. Ook de oriëntatie op omliggende is met altijd even eenduidig. Intensiever contact tussen en met beide gemeenten wordt op prijs gesteld.

6 Welke ambities liggen er bestuurlijk en politiek?

- Ondernemers/organisaties moeten druk leggen op bestuurders om er meer aan te doen.
- Onduidelijkheid heerst enorm!
- 'We hopen in de toekomst ook meer allochtonen naar het gebied te trekken.'
- Grootschalige ambities staan nog niet hoog op de agenda.
- 'Ik vind het een heel erg apart bestuur, heel individueel en naar je eigen navel staren!'
- 'De gemeenten bieden zich niet aan.'
- 'De gemeenten kunnen het niet overzien, de 'drukte'. Ze zien niet wat het kan brengen en het wordt meer als een bedreiging gezien. De gemeenten zijn bang dat het 'te druk' wordt.'
- Leuk voorbeeld: 'Er werd een keer een kano wedstrijd georganiseerd (kleinschalig) en de eerste reactie van de gemeenten was: 'Het mag hier geen Efteling worden.' → de gemeenten tonen angstig gedrag en durven de uitdaging niet aan te gaan.

- 'De gemeenten richten zich op niks of niemand! Er wordt niks uitgevoerd!'

Conclusie: De Bommelerwaard heeft geen grootschalige ambities. Ontwikkelingen moeten passen bij de schaal van de Bommelerwaard, maar te veel bescheidenheid is ook niet wenselijk.

7 Zijn er grootschalige ambities?

Samengevoegd met vraag 6 en 8

8 Op wie richten de gemeenten hun beleid en inspanning?

Samengevoegd met vraag 6 en 7

9 Hoe zit het met de bereikbaarheid van het gebied?

- Eerste reactie: 'Voldoende!'
- 'De Bommelerwaard is op zich goed bereikbaar, wel mogen er naar mijn mening meer veerponten komen, die zijn er op sommige plekken te weinig. Soms sta je een halfuur te wachten om alleen maar even een dorpje in te gaan.'
- 'Binnen de Bommelerwaard ben je niks als je niet minimaal over 1 auto beschikt, er rijdt hier sinds kort een buurtbus eens in het half uur, maar ook die komt niet overal.'
- 'In de Bommelerwaard heb je veel grote afstanden. Als je wat wilt, moet je naar Zaltbommel, zonder auto ben je hier de kloos.'
- 'We moeten het promoten om de trein te pakken, hier is niks mis mee. We beschikken over 1 station, maar misschien zijn er mogelijkheden dit uit te breiden.'

Conclusie: Het gebied ligt centraal en is goed bereikbaar. Binnen de Bommelerwaard is een auto bijna noodzakelijk. Afstanden zijn (te) groot en het openbaar vervoer beperkt.

10 Is het mooi in de Bommelerwaard? Is het er prettig toeven?

- Er zijn weinig overnachtingsmogelijkheden en cafetaria.
- Je hebt alleen kleinschalige hotels en bed & breakfasts.
- 'Ik vind meer cafetaria ook niet nodig, de meeste mensen die hier komen, komen voor een dagje genieten en verkennen, die nemen hun eigen eten en drinken vaak mee.'
- 'Ik ben blij dat er niet al te veel cafetaria's zijn in de Bommelerwaard, vind het wel voldoende. Het hoort hier kleinschalig en niet groot met veel mensen.'
- De mensen die de Bommelerwaard komen bezoeken, moeten wel van rust en natuur houden, anders zit je hier verkeerd.
- 'Je vermaakt je hier maximaal 3 dagen (inclusief uitstapje naar een grote stad zoals bijv. Den Bosch).'
  - 'Mensen die hier komen om te fietsen mogen een hele dag fietsen voor 1 bakje koffie, ik vind dat echt belachelijk! Wil je fietsers naar dit gebied trekken, moet er ook meer te bieden zijn op dat gebied.'
  - 'De Bommelerwaard beschikt over een aantal mooie campings waar mensen met regelmaat terug komen. Deze campings bevatten van alles, van doktoren tot cafés!'

- We hebben een plaatsvervangende VVV: het TRIP (Toeristisch Recreatief Informatie Punt) hier kunnen alle toeristen/bezoekers terecht. Ook is er in ieder dorp een winkeltje waar een kaart van het gebied verkrijgbaar is.

Conclusie: Voor mensen die houden van rust en ruimte is de Bommelerwaard prachtig. Voor anderen misschien een beetje saai, maar dat is niet erg!

11 Weten de inwoners van het gebied dat ook?

- ‘Mensen bij ons in het dorp komen niet verder dan 500m buiten het dorp!’
- Het dorp waar je woont is jouw gebied, meer ken je niet.
- Algemeen verschijnsel: ‘Er zijn zoveel gebieden en plaatsen waar wij zelf nog nooit zijn geweest. Er is veel beschikbaar en te doen, maar het wordt niet benut.’
- ‘Veel recreanten blijven dichtbij huis, dus ook de bewoners van de Bommelerwaard moeten geïnformeerd worden.’
- Mensen binnen de Bommelerwaard zijn meer gefocust op hun eigen ding en niet zo zeer geïnteresseerd in wat er om hen heen gebeurt.

Conclusie: De eigen bevolking is vooral georiënteerd op het eigen dorp en de directe omgeving. Veel mensen weten (nog) niet hoe mooi de Bommelerwaard is.

12 En de mensen die er omheen (of verder weg) wonen?/

Wie komen naar dit gebied toe?

- Er trekken hier voornamelijk 50+ers naartoe.
- Ook veel kunstenaars/kunstliefhebbers trekken naar dit gebied.
- Er komt hier af en toe een handje vol buitenlanders, maar bijna nooit.
- De Bommelerwaard wordt veel gebruikt door motorclubs of wielrenners die hier komen toeren.
- Er worden hier trainingen voor de T.T. gegeven.
- Zaltbommel ligt centraal in Nederland en wordt vaak gezien als ‘meeting point’.
- De Bommelerwaard beschikt ook over een aantal attracties die vrij veel bezoekers trekken → Veel kastelen, watersporten en campings.
- Mensen die van historie en kastelen houden.
- Veel verenigingen.
- Familie dagen → Kortom: ‘Als er iets te vieren valt’.
- ‘Er komen hier 35 tot 50 bussen vol mensen per jaar → (wel in de wat grotere steden van de Bommelerwaard).
- De originele markten, evenementen en braderieën in de Bommelerwaard trekken jaarlijks best veel mensen.

Conclusie: Bezoekers van de Bommelerwaard zijn over het algemeen iets ouder, maar dat vindt men geen probleem. Ze zouden alleen iets meer mogen spenderen. Anderen zijn ook welkom, als ze zich maar rustig gedragen!

Maar is dit het ideale publiek?

- ‘Als ze rustig rijden en zich niet al te veel laten horen, dan wel!’
- De ideale bezoekers zijn rustliefhebbers en verkenner.
- ‘Opvallend is dat de Bommelerwaard ook vaste bezoekers heeft, denk bijvoorbeeld aan de campings, ieder weekend of vakantie komen dezelfde mensen terug’.
- ‘Gelduitgevers, we kunnen wel veel mensen naar ons gebied trekken, maar we moeten er ook wat aan kunnen verdienen, dat is goed voor onze economie’.
- Jongelui die willen relaxen en een beetje cultuur willen opsnuiven.
- Er zijn hier veel activiteiten, dus watersporters, rustzoekers, natuur en cultuur liefhebbers zijn hier helemaal op hun plek en erg gewenst.

Conclusie: De Bommelerwaard heeft het meest aan rustige bezoekers die passen bij de sfeer van het eiland. Het mag best actief (watersport, fietsen etc.), maar het liefst wel geruisloos!

13 Wie willen we uitnodigen, wat is onze doelgroep?

- Grijs muizen
- Bezige bijen
- Jonge honden
- Teruggetrokken mollen
- Wijze uilen
- Gezelligheidsdieren

Conclusie: Mensen met gerichte belangstelling voor de historie en natuur van de Bommelerwaard passen het best bij het gebied. Actieve mensen en mensen die houden van gezelligheid zijn ook welkom, mits niet al te nadrukkelijk aanwezig!

Wie willen we uitnodigen:

- Bezige bijen → zie de vele sportieve activiteiten die het gebied biedt.
- Gezelligheidsdieren → als ze niet te gezellig en aanwezig zijn is het prima, want chagrijnige mensen kunnen we ook niet gebruiken! Maar zeker als we meer evenementen willen gaan organiseren is deze groep van harte welkom.
- Wijze uilen → de grootste groep bestaat waarschijnlijk uit wijze uilen, de Bommelerwaard beschikt over veel natuur en cultuur waar veel te ontdekken valt.

Wie mogen er thuis blijven:

- Grijs muizen → de Bommelerwaard heeft volgens de inwoners al genoeg ‘grijs muizen’. Het zou niet goed zijn als ook de toeristen zo in elkaar zitten. Het mag wel wat levendiger worden in de Bommelerwaard!
- Bezige bijen en Gezelligheidsdieren → we hebben hier niks op tegen, als ze maar niet te aanwezig zijn, want dat zou de rust hier verstoren, dat is zonde.

Thema's voor de Bommelerwaard

Doel: vaststellen van een vijftal kernthema's waarbinnen de Bommelerwaard 'gevangen' kan worden.

Thema's groep 1 :

- Uitgestrekt landschap
- Water
- Uiterwaarden
- Cultuurhistorie
- Evenementen op gebied van kunst en cultuur

Thema's groep 2 :

- Evenementen → traditionele/trendy markten
- Strijd → de samenleving en het verleden gezien
- Oud en teak
- Verstillig

Thema's groep 3 :

- Sportief/gezond bewegen
- Kunst → echte kunst en ateliers
- Water/landschap
- Cultuurhistorie
- Verstillig

Tussendoor bedachte thema's :

- Streekproducten
- Bloemen
- Technologie en innovatie
- Binnenland
- Water-/rivierlandschap
- Eiland tussen de rivieren
- Kleinschalig/origineel landschap
- (Water) recreatie

(Bij dit onderdeel is er heel veel discussie tussen de groepen. Voornamelijk over 'Kunst' en 'Streekproducten' → er zijn veel mogelijkheden op beide vlakken).

Eindresultaat:

(Het zijn uiteindelijk 4 thema's geworden)

'Eiland tussen de rivieren'

- Veelzijdige en actieve recreatie
- Rivieren landschap
- Cultuurhistorie
- Streekproducten (ABC)

Veelzijdige en actieve recreatie: rivieren en zandmeren

Toelichting: De Bommelerwaard biedt veelzijdige recreatiemogelijkheden. Zowel voor de watersporters als voor de toeristen rondom het water.

Rivierlandschap: Dijken, uiterwaarden, rust en ruimte

Toelichting: Het landschap van de Bommelerwaard kom je eigenlijk nergens anders tegen. Water, uiterwaarden, dijken, rust en ruimte. Kleinschalig, afwisselend en het hele jaar door verrassend anders.

Cultuurhistorie: Kastelen, kerken, religie, vestingsteden, vluchtdeuvels, meneer Philips, oude watertoren, Jip en Janneke en Gootspookje.

Toelichting: De cultuurhistorie van de Bommelerwaard is aangevuld met kunst in alle soorten en maten.

Streekproducten: ABC → Aardbeien, Bloemen en Champignons

Toelichting: In de Bommelerwaard vullen natuur en landschap elkaar aan. De Bommelerwaard staat bekend om het abc-tje (aardbeien, bloemen en champignons).

Peiling onder inwoners van de Bommelerwaard

Inwoners is gevraagd hun favoriete locaties in de Bommelerwaard op te geven. Onderstaand een grafische weergave van de resultaten.

